

vična naša naloga. Ni naš namen vzgajati akrobatov, ki kažejo svojo moč in telesne spretnosti pri javnih nastopih. Vzoredno s telesno vzgojo mora iti tudi duševna. Obe skupaj smotreno združeni v lepo celoto naj krasita vsakega posameznika v naši narodni skupini. To je naša najvišja naloga in zato smatramo Sokolstvo kot kulturno in narodu neobhodno potrebno organizacijo.

Predavanja o sokolski ideji in disciplini, o vseh znanstvenih predmetih, o moralnem in plemenitem vedenju, o slovenski in splošni zgodovini, o abstinenčnem gibanju, o naredni zavednosti in domovinski ljubezni morajo biti stalno na vzporedni vsakega sokolskega društva in to zlasti v zimskem času. Sokolstvo je dolžno vzgojiti svojemu narodu množice naobrazene občinskega, pravne, nesebične, trdne značaje prožete z narodno zavestjo in domovinsko ljubeznijo. Zato ne sme biti med jugoslovanskimi Sokolskimi društvi nobenega, ki bi ne imelo svojega izobraževalnega odseka. Temu je poverjena duševna in pravna vzgoja društvenih članov, pa tudi nečlanov, ki jim naj bodo vrata k našim predavanjem vedno odprta. In kolikor bolj je telesna vzgoja potrebna onemu delu našega naroda, ki živi po mestih in industrijskih krajih, toliko bolj pa potrebuje kmetijski del duševne vzgoje, zato tudi na deželo z našimi društvi! Podivjanost in posirovelost, ki sta pred vojno mnogokje izgubljali tla, se zopet pojavljata. Treba je napeti vse sile, da ju korenito preženemo to pa je mogoče edino potem izobrazbe, nikdar ne s paragrafi. Rezbremenimo naše sodnike, da ne bodo imeli opravka s poboji in podobnimi delikti! Pa tudi narodne zavedosti nam je marsikje treba še vzbuditi in izpopolniti domovinsko ljubezen, da ne bodo naše besede glede neodrešenih naših bratov le suhe fraze.

Dela je obilo, delavcev malo. Zato pa brez izgovorov med brate Sokole, kjer je prostora za vsakega poštenega delavca, mladega ali starega. Tu je prazno polje, kamor naj seje slovensko učiteljstvo pravo seme narodne vzgoje in uverilo se bo, da bodo v najkrajšem času zcvetele puste in prazne poljane duševne in moralne izobrazbe. Naše učiteljstvo mora priskočiti na pomoč jugoslovanskemu Sokolstvu. S svojo energijo, s katero si je iz nič izgradila tako organizacijo, kakor jo nima noben stan na našem jugu, mora poseči tudi v sokolsko organizacijo in jo dvigniti na ono višino, ki jo Sokolstvo zasluži.

In slednjč še besedo našim sestram — učiteljicam. Tudi ve ste poklicane v vinograd sokolski. Ne stojte ob strani, zakaj ko smo govorili o učiteljstvu, imeli smo v mislih vedno tudi Vas in v prvi vrsti Vas!

Strokovno tajništvo.

Ena izmed najvažnejših inštitucij Zaveze v zadnji dobi je gotovo ustanovitev strokovnega tajništva. Taka tajništva so imele že skoro vse organizacije, vsi stanovni in tako je postala ustanovitev strokovnega tajništva tudi za naš stan nujna in neobhodna potreba. Misel, osnova je bila stara že več let. Njen duševni oče je bil, kot marsikakemu osnutku in početku našega organizatoričnega dela, tovariš E. Gangl. Vedno in vedno je opozarjal na prepotrebno ustanovitev te pisarnice, bodril društva in posameznike in jih navduševal, ko so mnogi nad realizacijo te misli že obupavali. In ni čuda! Saj so se vsi načrti razbijali ob nedostajanju trdne finančne podlage.

Po prevratu je postala ta misel že pereča in je stopila v odločilno fazo. Šlo je za to, ali se tajništvo ustanovi ali ostane pri starem. In ob tej priliki je segel Zavezi velikodušno pod pazduho veliki dobrotnik in prijatelj slov. šolstva in učiteljstva, primarij g. dr. Derganc, na ta način, da je prepustil obresti precejšnjega kapitala v svrhu ustanovitve strokovnega tajništva. In tako je misel — „meso postala“!

Z julijem 1919 je pričela pisarnica poslovati v „Učiteljski tiskarni“ v Frančiškanski ulici.

V prvi vrsti je to informacijska pisarnica za učiteljstvo, ki jo mnogobrojno uporablja bodisi pismeno ali pa osebno, kadar se mudi v Ljubljani. Informacije se dajejo v vseh mogočih zadevah, ki se tičejo našega stanu in šolstva. So to stanovsko-politiške zadeve, ki zanimajo in zadevajo okrajna društva in posamezne učiteljske osebe. Pisarnica daje informacije tudi o vseh drugih zadevah, ki se tičejo šolstva občne.

Strokovno tajništvo je zajedno posredovalna vez med okrajnimi društvi in vodstvom Zaveze. Nanj so se obračala okrajna društva pri snovanju teh in pri že osnovanih glede delovanja. In tu bi bilo že-

leti še živahnejšega medsebojnega delovanja, pravega organizacijskega umevanja, stalnega poročanja o težnjah in društvenem gibanju članstva. Saj pri nekaterih društvih se to tudi godi in že izvršuje, druga zopet so pa naravnost indolentna in se o njih vé le toliko, da eksistirajo. Pri teh bi bilo torej želeli znamenja življenjske moči, živahnosti.

Strokovno tajništvo vzdržuje tudi vez med Udruženjem srbskega učiteljstva v Beogradu in med našo Zavezo. Bilo je intenzivno sodelovanje zlasti koncem leta v zadevi regulacije plač. Potom stalnega medsebojnega dopisovanja se je dosegla enotnost zlasti v pogledu zahtev pri uvrščenju učiteljstva v bodočo službeno pragmatiko državnega uradništva.

Vrše se predpriprave za enotno stanovsko organizacijo v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ko se izvede ta skupna organizacija in bodo pokrajinske Zaveze razdružene, ostane strokovno tajništvo še vedno kot nekaka vez med pokrajinskimi okrajnimi društvi in centralo, ki bo v Beogradu.

Strokovno tajništvo je bilo ustanovljeno v pomoč in korist slovenskega učiteljstva. Zato so vsi tovariši, vse tovarišice, ki potrebujejo nasvetov in pomoči, dobrodošli v pisarnici strokovnega tajništva!

IVAN PETRIČ:

Rezervni sklad Zaveze.

Ganglova ideja.

Tovariš Gangl je že dolgo nosil v srcu misel na ustanovitev stalnega tajništva. Pri raznih prilikah je razpravljal o tej važni zadevi, ali zaradi nedostajanja potrebnega kapitala se lepa ideja nikakor ni mogla realizirati.

Proti koncu svetovnega klanja je naraslo Zavezi dela čez glavo. „Tako ne more iti dalje“, pravi Gangl Jelencu in Dimniku, ko so pretresali važna učiteljska vprašanja. Gangl reče odločno:

„Ustanovitev stalnega tajništva je danes neodložljiva zadeva — sami zložimo potrebni denar!“

Kvas.

V 32. številki „Učit. Tovariša“ z dne 18. oktobra 1918 je bil objavljen prvi prostovoljni organizacijski davek, v katerega so prispevali Gangl Engelbert 20 K, Jelenc Luka in Dimnik Jakob po 10 K. Naši stanovski voditelji so položili kvas za rezervni sklad Zaveze najprej sami. Verba movent, exempla trahunt!

Nadaljnji prispevki.

Doneske za rezervni sklad je prejel ma podpisane, ko se je vrnil od vojakov. Stara avstrijska mačeha je namreč takrat v velikih bolečinah izdihnila svojo črno dušo. R. i. p.! Počivaj v miru na vse večne čase!

Njena smrt je rodila slovanskim narodom zlato svobodo, slovenskemu učiteljstvu so pa za vedno odpadle nemško-klerikalne verige.

Sklep upravnega odbora Zaveze.

Dne 27. decembra 1918 se je vršilo v častitljivi magistratni dvorani ljubljani impozantno Zavezino delegacijsko zborovanje, ki so se ga udeležili tudi naši tovariši in bratje Srbi in Hrvatje. Na dnevnem redu je bil tudi predlog o ustanovitvi rezervnega sklada Zaveze. O njem je poročal Gangl: „Da bosta iz prvega in pravega vira o našem položaju, o naših težnjah, željah in potrebah obveščeni centralna vlada in ministrstvo prosvete v Beogradu, pošljimo tja svojo deputacijo! Čimprej se to zgodi, tem bolje bo za vse naše šolstvo in za ves naš stan. Potne stroške za to deputacijo pokrijmo sami iz svojega tako, da prispeva vsak član, oziroma vsaka članica naše Zaveze takoj 1. januarja 1919 po 5 do 10 K organizacijskega davka. Koliko tega denarja po pokritju stroškov deputacije še ostane, se naloži in upravlja kot rezervni sklad Zaveze.“

Pri tej priliki naj stopi deputacija v stik s hrvatskim Savezom v Zagrebu in s srbskim Udruženjem v Beogradu zaradi ujedinenja vsega jugoslovanskega učiteljstva in zaradi enotne reforme vsega šolstva v Jugoslaviji.

Naradžajoče delo pri Zavezi in naše stremiljenje, da se more to delo nemoteno in smotreno vršiti, nam narekuje potrebo, da kolikor možno hitro ustanovimo in organiziramo v Zavezi urad stalnega tajništva. Rešitve tega vprašanja naj se nemudoma lotila stanovsko-politiški in gospodarski odsek.

Iz preostanka v prejšnjem predlogu navedenih doneskov bi se krili stroški stalnega tajništva v prihodnjem letu; tekom prihodnjega leta pa bi ona dva odseka izgotovila vsa pripravljala dela, ki bi za vedno zagotavljala obstoj našemu stalnemu uradu. Potemtakem bi stalno

tajništvo začelo lahko poslovati že s prihodnjim letom.

Predlog je bil z odobravanjem in soglasno sprejet.

Naš mecen.

Pri znani učiteljski mizeriji so prispevki za rezervni sklad jako počasi kapali. Prej citiranega sklepa b' skraj ne bilo mogoče izvršiti že v l. 1919, ako bi se ne bila pojavila za vse slovensko učiteljstvo izredna sreča.

Gospod primarij dr. Franc Derganc se je zavzel za slovensko učiteljstvo ter je podaril Zavezi od kapitala 100.000 K za tri leta obresti s pridržkom, da se takoj ustanovi stalno tajništvo, ki ga učiteljstvo neobhodno potrebuje. Ganglova ideja je mahoma postala kri in meso.

Bog živi našega mecen!

Poraba prostovoljnega organizacijskega davka.

Kakor rečeno, prostovoljni doneski so prihajali prav po polzevo. V 35-tih izkazih, objavljenih v minulem letniku „Učit. Tovariša“, so razvidni vsi dohodki. Nabrana vsota 8956 K je le deloma pokrila stroške neštetihih brnjakov, priporočenih in ekspresnih pisem ter dragih potovanj v Zagreb in Beograd. Zaveza je potrebovala mnogo denarja, da ji je bilo mogoče boriti se za koristi učiteljskega stanu. Brez denarja — najvažnejše sile — ni pričakovati nikdar nobene zmage. Dejstvo, da smo priznani za državne uradnike, je gotovo najvažnejša pridobitev za nas vse in ne manj razveseljivo je, da bomo uvrščeni v kategorijo B državnih uradnikov.

Tovariši in tovarišice, gotovo vam ni žal kronic, ki ste jih žrtvovali sebi in svojemu stanu v korist!

Rezervni sklad je pa tudi docela izčrpan. Na prihodnjem glavnem zborovanju Zaveze bom podal obračun o dohodkih in stroških prostovoljnega organizacijskega davka.

Odmevi indeksa.

Mnogo tovarišev in tovarišic je razumelo naš poziv na zbiranje prostovoljnega organizacijskega davka. Radevolje so se odzvali z lepimi zneski, nekateri celo po večkrat. Mnogi so se spominjali rezervnega sklada pri raznih veseljih, pa tudi žalostnih prilikah. Indeks, ki ga vodim od začetka, jasno kaže njihova imena. Čast vam vsem!

Kdor pojmuje stanovsko zavednost, vé, kaj mu je dolžnost, njega ni potrebno opominjati.

Tudi v prihodnje ne bomo nikogar prosili „milodarov“ in nikogar opominjali. Kdor ne pozna nas sedaj, ga tudi organizacija ne bo poznala, ko jo bo silno potreboval. Kakor posojeno, tako vrnjeno.

Sklep.

Učiteljstvo ima mnogo pravih prijateljev v vseh stanovih, ki vedno in povsod zagovarjajo naš stan. Po drugi strani pa imamo tudi takih ljudi, da nehoté vzkliknemo o njih: „O, Bog, reši nas takih prijateljev, so-ražnikov se bomo obvarovali že sami!“ Te vrste ljudje še danes vpijejo na vse grlo: „Smo proti temu, da bi postali učitelji državni uradniki.“ Od kje prihaja ta gonja, ni težko uganiti nikomur. Ta igra ni sicer nič novega, poznamo jo predobro izza dr. Sušteršičevih časov. Prepričani smo pa docela, da se naša nova država ne bo ozirala na tako vpitje v nobenem oziru.

Učiteljstvo ima sedaj priliko spoznati prijatelje šolstva in učiteljstva; ima pa tudi priliko videti zatiralce kulture in napredka v narodu. Kdor ne izpregleda še sedaj, ne zasluži se veseliti zlate svobode. Pri delu za svobodo in napredok bodimo složni! Podpirajmo se med seboj bratovsko, vedoč, da imamo vsi iste dolžnosti in iste pravice. Z roko v roki tvorimo neprodno falango, oznanjujoč vsem nasprotnikom narodne kulture, da stojimo neomajno pod stanovskim praporom, na katerem se blesti napis: „Za svobodo in napredok!“

Tovariši in tovarišice, končam poročilo o rezervnem skladu z željo, da vsi, ki ste dobre volje, počastite biserni jubilej našega glasila s tem, da z mano vred radevolje položite svoj obolus na račun organizacijskega prostovoljnega davka!

Književnost in umetnost.

„Učiteljska borba.“ organ učitelja -ca, socialista-komunista Jugoslavije. Kragujevac, 1919. Stane letno 25 dinarjev. Urednik Drag. M. Mihačević. God. V. — Prejeli smo na uredništvo letošnje štiri številke tega glasila socialističnega učiteljstva v Srbiji. Opozarjamo tovariše, ki se zanimajo za omenjeno gibanje, na ta list.

„Književni Vjesnik“ jedini jugoslovanski bibliografski list. Ureduje Dr. Vladimir Prestinski. Izdaje knjižara St. Kugli — Zagreb. Peti i šesti broj ovog lista donosi 240 pobliženih i prikazanih knjiga iz najnovije jugoslav. književnosti. Prikaz o jugoslov. novinarskoj izložbi, sadržaje

naših najvažnijih kulturnih časopisa, popis cjelokupne jugoslovanske štampe i godišnji registar za g. 1919. — „Književni Vjesnik“ izlazi jedanput na mjesec i donosi sve novosti na književnom polju. On je neophodno potreban priručnik za svakoga kulturnog radnika za sve oblasti i urede a osobito za škole. — Godišnja pretolata 12 K; tko pošalje pretplatu za g. 1920. dobiva i 5. i 6. broj sa popisom novina i godišnjim registrom. Pretolata se šalje na knjižaru St. Kugli, Zagreb, Ilica 30.

Novi ilustrovani „Dom i Svijet“. Prvim siječnja 1920. izlazi „Dom i Svijet“ pod gorjilim naslovom u novoj opremi i novim sadržajem. Uredništvo je uspjelo sakupiti radove naših najboljih pisaca. U prvom su broju zastupani: Simunović, Milčević, Draženović, Ivakić i Slovenac Ivan Albrecht. Istodobno donosi list priljevoe najboljih tuđih pisaca; u prvom broju M. Prevosta i Dostojevskoga. Mora se istaknuti, da će svaki broj donijeti po dvije do tri čitave novele. Uz domaču knjigu nastojali su uredništvo i nakladnik da podalu našoj publici nešto posve nova: umjetničke priloge. U izdabi su: Barokni Zagreb, A. Medulić, Slovenac Robbe itd., pa se je nadati, da će već prvi broj donijeti jedan od ovih, ako se prebrode sve tehničke poteškoće oko izradbe. U rubrici „Kazalište“ obavješćivat će list uz slike svoje čitatelje o novitetima na svim našim kazalištima. Uza sve to list će donositi redovito: Događaje iz domačeg i tuđeg svijeta, sa raznim interesantnim člancima iz svih grana znanosti i umjetnosti. List će izlaziti 1. i 15. u mjesecu. Uredništvo je povjerenje dru. Vladimira Prestiniju. Obzirom na množinu sadržaja i silka godišnja je pretolata od 120 K (i razmjerno) nisko odmjerenja. Rukopisi, slike i pretolata šalju se na uredništvo i uravu „Dom i svijeta“, Zagreb, Ilica br. 30, knjižara St. Kugli.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Vsem učiteljskim društvom!

Pri Zavezinem zborovanju meseca septembra lanskoga leta se je določila Zavezina članarina na 44 K na posameznega člana. Mislili smo, da s tem odmoremo delnemu primanjkljaju. Novembar nam je prinesel tiskarski štrajh in naš proračun je stal na glavi. Zaradi velikanskih tiskarskih poviškov so primorani vsi listi zdajno zvišati naročnino, ali prenehati. Tudi Zaveza je prisiljena vzdigniti članarino, ako hoče ostati na tej stopnji razvoja, kakor dosedaj. Samo tiskarskiško delo je poskočilo zaenkrat pri Zavezinih listih nad 50%. Ako bodo šle cene papirju kvišku, kar je pričakovati, ker so prevzele banke dobavo papirja, potem bodo vzdignile tiskarne zopet cene svojim izdelkom.

Ustanovilo se je društvo Samopomoč. Kdor hoče biti deležen te ustanove, mora postati član centralne organizacije državnih uradnikov, ter plačati mesečno članarino po 20 h. Vodstvo Zaveze je sklenilo, da olajša svojim članicam t. j. učiteljskim društvom plačevanje te članarine ter prevzame sama te dolžnosti. V vseh tistih okrajih, kjer Samopomoč še ne obstoji, naj stopi učiteljstvo takoj v stiko z uradništvom, da so čimpreje deležni te dobrote.

Vodstvo Zaveze je z naknadnim odobrenjem upravnega odbora in delegacije sklenilo pri zadnji seji, da zviša Zavezino članarino za l. 1920. na 60 K t. j. okrajna učiteljska društva plačajo Zavezini od vsakega člana po 60 K. Ker imajo učiteljska društva tudi svoje stroške, naj zvišajo celo članarino nad 60 K po lastnem predarku, morda po 4 K ali več za svoje potreščine.

Za nečlane velja Popotnik 20 K, Učit. Tovariš 30 K, Zvonček 20 kron.

Vsled delegacijskega sklepa ni več podpornih članov. Vsi zakonski pari, otroci, bratje ali sestre na istem zavodu so pravi člani s polno članarino. — Kolikor članov društvo priglasi, za toliko je odgovorno in društveni blagajnik naj iztirja članarino. — Prosimo predsednike in tajnike, naj pošljejo društveni izkaz v štirih izvodihi čimpreje, da vemo pravočasno preskrbeti naklad natisov Zavezinih listov. V preteklem letu je zaradi tega pošel Učit. Tovariš. — Vsaka sprememba bivališča se mora takoj sporočiti. Reklamujte liste sproti, ne koncem leta. — Imamo še eno prošnjo. V kratkem dobite večje zneske na račun nove plače. Odrajtajte društvenemu blagajniku — ne Zaveziniemu ali Tovarišu, ali tiskarni — takoj celoletno članarino. To pa zaradi tega, ker se bodo letos vršile gotovo take spremembe, kakor v preteklem letu. Od koga naj potem Zavezino blagajnik tirja članarino, ko se sklicujejo društva drugo na drugo. Blagajniki, ne dopustite, da bi plačevali posamezniki samo društveno članarino, liste pa sami naročali. S tem se le odtegnejo kontroli. Učiteljska društva, olajšajte svojim članom plačevanje članarine in pristopite k čekovnemu prometu.

Naša organizacija je dosegla za svoj stan krasne uspehe in mirne vesti laiko trdimo, da je izmed vseh stanov dosegel učiteljski največ. Bilo je mnogo dela, pa

tudi veliko troškov. Pomislite le na raz-
na potovanja v Beograd! Zato Vam kli-
čemo:

Spominjajte se rezervnega sklada!

Vodstvo Zaveze:

L. Jelenc, predsednik; V. Rus, tajnik;
Fr. Luznar, blagajnik.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj ima
svoj občni zbor v četrtek, dne 15. januarja 1920
ob 9. uri dopoldne v celjski mestni deški šoli s
sledječim sporedom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega zborovanja.
2. Stanovske zadeve in dopisil.
3. Eventualno predavanje tov. Roša.
4. Predlogi.
5. Poročilo tajnika in blagajnika.
6. Volitve novega odbora.

+ Slovensko učiteljsko društvo kočevskega
okraja je zborovalo tretjič v tem letu dne 9. oktob-
ra v Ribnici. Udeležba — kot se nikdar! — manj-
kali so le 3 člani, ki pa zaradi prevelike oddaljeno-
sti sploh ne morejo prihajati k zborovanjem. Pred-
sednik Stefančič se v svojem nagovoru v prvi
vrsti spominja zaradi upokojenja ali zaradi preme-
stitve v naš okraj in torej tudi naše društvo zapu-
stivših članov: nadučiteljice M. Blahne, dolgo-
letne društvene podpredsednice, ki je po 38 letnem
vzlednem delovanju letos stopila v zaslužni po-
koj; gospe L. Tomšič-Vertelove, znane
najboljše ribniške in našega društva pevke; gđc.
Vide Vrežečeve, ki si je pri obmelnih rojakih
poiskala novega delokroga; tov. K. Puharja,
spretnega pevovodje in izvrstnega tenorista; zve-
steza, pri nobenem zborovanju manjkajočega to-
variša Brganta ter Bož. Bétrianija, svoječasno zelo marljivega našega člana.

Kakor pa nas navdaja žalost nad izgubo teh
vrlih tovarišev(ic), tako nas prejšnja zavest, da
smo v nadomestilo dobili 6 novih moči, ki jih
predsednik imenoma vse pozdravi (gospo Jos.
Mervičevo, gđc. B. Lapajnetovo, Gab.
Hočevarjevo ter tovariše Ant. Merviča,
Fr. Samca, Ferd. Wigeleta ml. in L. Cr-
neta). Ker živimo v mladi državi, kjer še nedo-
stajajo raznih življenjskih potrebščin — nadaljuje
predsednik — se vseprijetno zaletuje s kritikova-
njem, zabavljanjem, psovanjem itd. v veliko greš-
no Jugoslavijo! Ali bomo tudi mi sledili tem in
enakim kričanjem ter ljubljeni novi domovini sla-
bili moč in jannil uged pri tujih državah?

Posnemajmo rajši nekdanjega političnega leva
slovenskega, ki v lastnem glasilu celo svoje so-
mišljenike opozarja, da sedaj ni umestna surovost
in zabavljanje; nego vsak naj prihaja na dan z
boljšimi nasveti, kot so oni, katere kritikuje, da
bo tako vsak le gradil, ne pa podiral še tako rahle
temelje komaj ustanovljenega državnega ustroja.

Mi kot dostojni člani človeške družbe hočemo
le stvarno kritiko izreči o tem, kar se nam po-
nuja, a kar nam ne more biti povsem po godu.

Zakonski načrt o preosnovi narodne
šole, ki ga imamo sedaj obravnavati, ima mnogo
klenega zrna, a tudi nekaj plevela vmes. Ta plevel
hočemo sedaj po naših načelih poiskati in ga s pri-
mernimi predlogi iztrebiti iz načrta.

Nato so se pretresavali zaporedoma vsi člani
in vse točke načrta. Po dnevni debati je bilo po-
danih precejšnje število spreminjalnih predlogov,
zlasti pa od predsedstva in tovariša ravnatelja
A. Merviča.

Sprejeti nasveti in predlogi so se predložili
tozadnevemu odseku „Zaveze“.

Ko je še za društveni blagor vneta blagajni-
čarica nekaterim zamudnikom nekoliko olajšala
žepe in je bil z navdušenjem sprejet predlog, da
se našemu višjemu šolskemu nadzorniku povodom
ravnakar razglašena imenovanja v imenu vseh
društvenikov čestita, je bilo zanimivo in živahno
zborovanje zaključeno.

+ Kamniško učiteljsko društvo je zborovalo
dne 9. oktobra 1919 v šolskem poslojnu v Radom-
ljah. Ob skrajno slabem vremenu se je zbralo 17
tovarišic in tovarišev. Predsednik tovariš Tom.
Petrovec otvoril zborovanje s prisrčnim pozdra-
vom vseh navzočih. V svojem nagovoru omenja,
da je po dolgem čakaniu sestavljen „Prosvetni od-
bor“ načrt zakona o narodnih šolah za kraljestvo
Srbov, Hrvatov in Slovencev, s katerim pa učitelj-
stvo ni povsem zadovoljno. Nato se preide k
glavni točki dnevnega reda. Tovariš Ivan Smaidek
poroča o načrtu zakona o narodnih šolah za kra-
ljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev in nasvetuje
k posameznim članom primerne izpremembe.

Pri slučajnostih predlaga tovariš Anton Ger-
mek, da naj se prosil „Zavezo“, naj ista izposluje
pri višjem šolskem svetu opustitev tehnika. To-
variš Ivan Smaidek predlaga, da se prosil „Zavezo“
naj vpliva ista na višji šolski svet, da preskrbi isti
revnili šolskim otrokom obutev za zimo, sicer bo
obisk pozimi slab.

Nazadnje se predsednik tov. Tomo Petrovec
poslovi od blagajnika tovariša Eduarda Bohinca,
ki odhaja na novo službeno mesto v Šiško. Zahvali
se mu za ves njegov trud in mu želi na novem
mestu obilo uspeha. Slednjič se tovariš predsednik
zahvali zborovalcem in zaključil zborovanje.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj je zbo-
rovalo dne 9. novembra t. l. temeljito razpravljalo
o novem šolskem zakonu ter so bili dotični izpreme-
niteljni predlogi po referatu tovariša ravnatelja
Brnarja poslani „Zavez“ v nadaljnjo uporabo.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj je zbo-
rovalo dne 8. XII. 19, ob slabih udeležbi, kljub temu
da je bil spored zborovanja zelo poučen in zani-
mitiv. Navzoči člani so bili zaradi neovollnega ob-
iska zelo ogorčeni in padlo je zaradi tega več
ostrih besed. Torej drugič malo več zanimanja za
zborovanja, ki niso tako številna, da bi se jih ne
bilo mogoče udeleževati. Z običajnim pozdravom
predsednika tov. Sivka je bilo otvorjeno zboro-
vanje. Predsednik čestita tov. Gosaku in Wudlerju
na imenovanju za nadučitelje. Gornjegrajsko učitelj-
sko društvo je imenovalo svojega dolgoletnega
predsednika Blzjaka za častnega člana. K temu
redkemu odlikovanju mu zborovalci prisrčno čes-
titaajo. Razpravljalo se je potem o gnotnem polo-
žaju učiteljstva. Čita se in sliši, da so se uradni-
kom zvišali prejemki, nas pa uvrstili v drug sta-
tus, ki ni odgovarja činovnim razredom. Tako bi
bili zonet opeharjeni in proti takemu postopanju
se odločno protestira. Tov. Gobec zahteva v imenu
časno nastavljenih učiteljev, ki niso uvrščeni v
razred in stopnjo, ki odgovarja njihovi službeni
dobi, da se jih uvrsti v stopnjo in razred, ki odgo-
varja službeni dobi. Nato je sledilo zanimivo pre-
davanje sad. nadzornika tov. g. Goričana. Poročilo
je bilo jedrnatno in oživljeno s praktičnimi podatki
in lastnimi skušnjami. Podal nam je direktivo, po

kateri se bodo v bodoče gojilo poučevanje kmetij-
skega pouka v osnovni šoli. Za zanimivo preda-
vanje se mu predsednik kakor tudi navzoči prisr-
čno zahvalijo in obenem prosijo, da bi še nas o
priložnosti razveselil s svojimi praktičnimi nauki.
Drug važni del zborovanja je bilo predavanje to-
variša ravnatelja Bernota o temi: „Naš položaj“.
Temeljitemu in znanstvenemu predavanju je sledila
soglasna želja, da naj svoj referat objavi v našem
stanovskem listu, kar je tudi obljubil. Resolucije,
ki jih je društvo soglasno sprejelo, se objavijo ob-
nem z referatom. Ostalim učiteljskim društvom v
posnemanje!

+ „Učiteljsko društvo za Maribor in okolico“
je imelo svoj ustanovni občni zbor v nedeljo dne
14. decembra ob 9. uri v risalni dvorani deške
meščanske šole. Za prihodnjo poslovno dobo je bil
izvoljen sledeči odbor: Dragotin Humeč, predsednik,
Ivan Tomazič, podpredsednik, Anton Hren,
tajnik, Dragotin Cibic, tajnika namestnik, Aleksan-
der Alt, blagajnik, Angela Milčinski, namestnica,
Franc Tušak, Antonija Štupca in Marija Velnar, od-
borniki, Davorin Vodenik, Joško Klemenčič, pre-
gledovalca računov. Na občenem zboru so bile spre-
jete nastopne resolucije: 1. Deželni vladi v
Ljubljani: „Ker je učiteljsvo popolnoma na
nejasnem glade draginskih doklad, ki jih bo pre-
jemalo k regulirani plači po novi postavi z dne
23. julija 1919. leta, o kateri je sklenjeno, da stopi
v veljavo z dnem 1. decembra t. l., zahteva, da
dobi k tej plači toliko doklad, da bodo celotni pre-
jemki enaki onim ostalim državnim uradnikom,
kakor jih ti zahtevajo. Učiteljsvo smatra za samo
ob sebi umljivo, da bo veljala pragmatika, ki jo
nameravajo izvesti meseca marca 1920. leta za vse
državne uslužbence, tudi za učiteljsvo. Ker pri-
pada učiteljsvo glasom člena 33. gori citiranega
zakona državnim uradnikom, odločno odklanja po-
sebno pragmatiko za svoj stan!“ 2. Deželni
vladi v Ljubljani: „Gnotni položaj učitelj-
stva je vsled neznosne druginje tako obupen, da
ga ni mogoče več vzdržati in bo prisilil učiteljsvo,
da poseže po skrajnih sredstvih v obrambo svoje
eksistence. Zato zahtevamo, da se nam v 1. res-
oluciji navedeni prejemki izplačajo brez odlašanja
tako in prav tako tudi prepotrebni, že dve leti
objubljeni nabavni prispevek. Raztrgani in bošni
ne moremo pred otroke, sestradanji pa ne pouče-
vati.“ Prvi dve resoluciji sta bili poslani tudi mi-
nistru Kramerju v Beograd. 3. Višjemu šol-
skemu svetu v Ljubljani: „Ob času presno-
vne ljudskega šolstva v Mariboru je bilo služ-
benim potom premeščeni v Maribor in bližnjo
okolico mnogo učiteljev, ki so morali radi tega
imeti dvojno gospodinjstvo. Za te izredne izdatke
ni dobila večina dotičnikov nikake odškodnine, dasi
je ta izrecno določena naredbim potom za drž-
avno uradništvo do konca avgusta t. l. Zanteva-
mo, da višji šolski svet takoj ugotovi dotičnike in
jim nakaže zapadlo odškodnino.“ 4. Mestnemu
magistratu v Mariboru: „Mariborsko učitelj-
stvo je že ponovno prosilo, naj mu mestni ma-
gistrat nakaže stanarino, ki so jo dobivali tudi
prejšnji nemški tovariši. Navzlic vsem prošnjam pa
mestni magistrat ni niti odgovoril. Zahtevamo, da
se ta zadeva takoj in povoljno reši.“ 5. „Zavezi“
v Ljubljani: „Učiteljsko društvo za Maribor in
bližnjo okolico pozivlja merodajne činitele naj
povzročijo takojšnje poslovanje „Unije jugoslovan-
skega učiteljstva“, ker brez take osrednje or-
ganizacije v teh najtežjih in za bodočnost učiteljsva
odločujočih časih ne moremo biti.“ Zborovanja se
je udeležilo skoro brez izjeme vse učiteljsvo
mestnih ljudskih in meščanskih šol, ki se mu je
pridružilo tudi učiteljsvo iz Krčevine, Studencev,
Pobrežja in Tezna. Ustanovnemu občenemu zboru
je prisostvoval tudi ravnatelj Schreiner, profesor
Družović in mestni šol. nadzornik Šijanec.

+ Šaleško učiteljsko društvo je zborovalo
dne 30. t. m. v Velenju. Društveni načelnik tovariš
Vinko Stopar otvoril zborovanje, pozdravi prav
prisrčno vse društvence, posebno pa novodošla
tov. Skala in tov. Laznikovo ter izraža veselje
nad današnjo obilno udeležbo. Svojo odsotnost sta
opravičila tov. Vihar (bolan) in tov. Tajnik
(uradno zadržan). Zadnji zapisnik se prečita in
odbori. — Referat o načrtu zakona o narodnih šo-
lah za kraljestvo SHS, izdelan od „Prosvetnega
odborna“ v Beogradu, prevzame tov. Sumljak. Po
živahni debati predlaga tov. Skala sledeče: 1. Na-
črt zakona o narodnih šolah za kraljestvo SHS,
izdelan od „Prosvetnega odbora“ v Beogradu, je
za Slovenijo nesprejemljiv. 2. „Savez jugoslovan-
skih učitelja“ naj skliče anketo najboljših šolnikov,
ki naj šolsko vprašanje temeljito prouči, sestavi
nov načrt, ga predloži poverjeništvom za uk
okrajnih vlad v odobrenje in konečno minist-
rstvu prosvete v Beogradu v potrjenje. Sledеча re-
solucija je bila sprejeta. 3. Predlog tov. Sumljaka,
Šaleško učiteljsko društvo odločno zahteva, da se
razveljavi naredba osrednje vlade št. 656, zaradi
skrčenja učiteljske na tri letnike in da se vvelje
člen načrta preustrojitve šolstva in narodne
vzgoje, sestavljen od odseka „Zaveze jugoslovan-
skega učiteljstva“ za preustrojitve šolstva.“ 4.
Predlog tov. Pokožnika, Šaleško učiteljsko dru-
štvo odločno protestira, da bi se nastavljalo ne-
kvalificirano pomožno učiteljsvo. Za prehodno
dobo se naj vveljejo pedagoški tečaj za tretje-
letnike in absolvente srednjih šol. Oba predloga se
sprejmeta. — Ker je bil tov. Lukman zadržan, je
zastopal društvo na delegacijskem zborovanju v
Ljubljani tov. Stopar kot delegat. Poročilo se
opusti, ker o tem natančno poroča „Učiteljski To-
variš“. — Tovariš Rozman izrazi željo, da naj pri
prihodnjem zborovanju vsak ud plača članarino.
— O gospodarski zadrugi za javne uslužbence po-
roča natanko tov. Lukman in poudarja, da bi bilo
neobhodno potrebno poslati na prihodnji občni
zbor „Gospodarske zadruge“ zastopnika našega
društva. Kot zastopnik je bil izvoljen tov. Luk-
man. Obnem izrazi predsednik željo, da pristopijo
vsi društvenci kot člani k temu društvu. —
Ker se nihče več ne oglasil k besedi, se predsednik
zahvali za množestveno udeležbo ter izrazi željo,
da se naj kateri izmed tovarišev oglasi za prihod-
nje zborovanje na kako predavanje in zaključil zbo-
rovanje. Tajnica.

+ Učiteljsko društvo za konjski okraj je zbo-
rovalo dne 27. listopada 1919 ob prav obilni ude-
ležbi v Konjicah. V svojem nagovoru se je pre-
sednik tov. Bobič spomnil pred kratkim umrle
tovarišice gospe Pavle Kržičeve. Navzoči so za-
klicali: „Slava njenemu spominu!“ Ko so se došli
dopisi na znanje vzeli, je poročal tov. Golež o
stališču, katero zavzema naše društvo napram
zakonskemu načrtu o narodnih šolah, katerega je
izdelal „Prosvetni odbor“ v Beogradu. Predlogi,
ki so bili brez debate sprejeti, so se odstopili
Zavezji v uvaževanje. Potem je poročal tovariš
Mravljak o delegacijskem zborovanju Zaveze.
Poročilo je bilo obširno in zanimivo. Društvo je
v principu proti temu, da bi tudi z učitelji poro-
čene učiteljice plačevale polno članarino, a se za-
radi discipline ukloni sklepu delegacije. Pri tem

* Op. uredn.: Je že razveljavljena, kakor smo
poročali zadnjič.

se je tudi določila članarina za naše društvo na
50 K, da tudi v naši društveni blagajni nekaj denar-
ja ostane. — Ko sta še podala tajnik in bla-
gajničarka letno poročilo, se je vršila odborova
volitev. Izvoljen je bil sledeči odbor: Predsednik:
Ferdo Bobič, podpredsednik: Karel Mravljak, taj-
nik: Fran Golež, blagajničarka: Marija Pleškova,
knjižničar: Ljud. Petrič, odborniki: ga. Mravljak-
ova, Casl in Malenšek, pregledovalci računov:
Kržič in Vižin. Sklenilo se je, da pristopi naše
društvo k „Zvezi narodnih društev“, ako članarina
ne presega 20 K. Nato se je zborovanje zaključilo.

+ Slovenjebistriško učiteljsko dru-
štvo bo imelo svoje glavno zborovanje
dne 15. jan. 1920 — v četrtek — ob 10. uri
predpoldne v dekliški narodni šoli v Slo-
venski Bistrici. Ker so važne točke na
dnevnom redu, se pričakuje polnoštevilna
udeležba. Odbor.

Kronika.

— Amerika za kmetijske šole v Ju-
goslaviji. Neka angleška družba iz Ka-
nade s kapitalom 15 mil. dinarjev se je
ponudila našem ministrstvu za kmetij-
stvo, da je pripravljena obnoviti vse prejš-
nje kmetijske šole po vseh krajih naše
države. Poleg teoretičnega pouka, ki bi
ga opravljali angleški in naši strokov-
njaki, bi se otvorili tudi praktični tečaji,
na katerih bi se poučevali tudi predmeti
vseh vrst. Ker je cilj družbe humanitaren,
ne zahteva nobenih koncesij in hoče nositi
vse stroške sama. Pogajanja še niso de-
finitivno dovršena.

— 8 milijonov analfabetov v Ju-
goslaviji. „Beograjski Dnevnik“ poroča: Na
Hrvatskem in v Slavoniji je približno en
milijon, v vsem našem kraljestvu pa okoli
osem milijonov analfabetov.

— Ban dr. Tomljenović je iz lastne-
ga nagiba odredil, da se učiteljsvu v Hr-
vatski in Slavoniji plača mesto zvišanih
doklad 50% predujem na one dohodke,
ki so jim bile odredene kot državnim
uradnikom po zakonu z dne 23. julija 1909.

— Alkohol. Dne 22. decembra p. l.
je predaval šolski zdravnik dr. M. Rus
učencem in učenkam šišenske meščan-
ske šole v Ljubljani ter staršem o škod-
ljivosti uživanja alkohola. Na podlagi
izbornih slik, statističnih podatkih in bo-
gatih lastnih izkušnjah je razložil preda-
vatelj navzočim uničujoče delovanje al-
kohola na človeško telo v splošnem, po-
sebej pa še mladino, kateri naj starši
popolnoma zabranijo uživanje tega stru-
pa. Zdravnik je kruto bičal tudi grdo
razvado, da nevedni starši celo dojenje
omamljajo z alkoholom, katerega dejanja
posledice so usodepolne za ves nadaljni
razvoj človeka.

Poslovanskem svetu.

A. L.:
Odgovor predsednika Masaryka kardinalu
Skrbenskemu.

Olomuški kardinal Skrbenski je pri-
občil v svojem 10. pastirskem listu od-
prto pismo na predsednika Masaryka, ki
mu odgovarja takole:

Gospod kardinal!

Dobil sem Vaš memorandum, ki ste
ga pisali v imenu češkomoravskih škofov;
pisan je — to priznam — prav mirno,
toda vendar je ničmanj javen protest pro-
ti nekaterim naredbam in odlokom vlade,
kakor tudi proti stališču, ki ga zavzema
vlada v vprašanju razmerja med državo
in cerkvijo.

Memorandum povdarja potrebo slo-
žne skupnosti države in cerkve. S tem na-
zorom popolnoma soglašam, samo da slo-
žne skupnosti po mojem skromnem mnenju
ne moremo doseči drugače kakor s po-
polno ločitvijo cerkve od države, medtem
ko Vaša eminenca ni pripravljena porušiti
vezi, ki vežejo cerkev z državo. In če
dalje povdarjate, da zavisi blagostanje dr-
žave od najožje zveze s cerkvijo, potem
morem jaz za svojo osebo pokazati na
bivše centralne države, posebno na Av-
stro-Ogrsko: Baš Avstro-Ogrska nam je
jasna priča o blagostanju države, ki je spo-
jena s cerkvijo! Avstro-Ogrska in njena
dinastija sta zlorabljali cerkev za svoje
polit. namene in od tedaj zaznamujemo
vsako ne samo politično, temveč tudi mor-
ralno. Ravno izkušnja Avstrije in razgled
po novodobnih demokratičnih državah, ki
so se vse ločile od cerkve, me vspodbuja,
da moram smatrati zadevo o ločitvi naše
države od cerkve kot silno perečo, a to
ne samo v interesu države same, kot še
bolj v interesu naboženstva in pravosti.

V kolikor se tiče načina, kako ločitev
izvesti, moram povedati in odločno po-
vdariti, da izvedemo ločitev popolnoma
brez takozvanega kulturnega boja. Infor-
mirali so me, da namerava vatican urav-
nati v bodoče svojo politiko napram dr-
žavam po taktiki, ki so jo izdelali ameri-
kanski katoliki. Tembolj upam — da pri-
trdite, gospod kardinal, tudi Vi amerikan-
skemu načinu ločitve cerkve od države.

Konečno je celo moja želja, da bi izvedli
ločitev cerkve od države baš s pomočjo
cerkve in njene hierarhije.

V pismu se dotaknete tudi verouka
in verskih vaj v šolah. To je problem po-
polnoma zase, ki ni z ločitvijo cerkve od
države v posredni zvezi. Ta problem je
posebno važen. Tu ne gre samo za didak-
tična vprašanja, kako bi se namreč vero-
uk postavilo na višjo stopnjo (strokovnja-
ki, tudi duhovniki, so z današnjimi uspehi
pri verouku popolnoma nezadovoljni)
temveč je tu dotaknjeno vprašanje vzgo-
je. V tej smeri pa seveda vladne naredbe
še niso končane.

Če že Vaša eminenca in gospodje
škofje opozarjate na nedostatke, ki so se
objavili na šolah pri izvrševanju novih
naredb, tedaj se ne vstrašim izraziti svoje
obžalovanje na tem, da so se žalili verski
čuti precejšnjega dela šolske mladine in
ostalega prebivalstva.

Da je vlada posegla po nekaterih sa-
mostanih, ki jih omenja tudi Vaša emi-
nenca, se to opravičuje s tem, ker zahteva
blaginja države podobnih žrtev tudi od
drugih pravnih in zasebnih oseb.

Vaša eminenca omenja tudi nepra-
vičnost zak. z dne 25. maja in potrebo iz-
plačevanja vojnega posojila. Odkup cer-
kvenih posestev, kakor ga uravnava zak-
on, še ni konfiskacija; kar se pa tiče
vojnih posojil se bo pa vlada pri končni
odločitvi gotovo ozirala na potrebe naših
občanov.

Nekaterih problemov se nisem do-
taknil, ki pa se bodo morali rešiti pri lo-
čitvi cerkve od države. Zagotavljam Vašo
eminenco še enkrat, da hočem z ločitvijo
cerkve od države, politiko od vere, doseči
le v povzdigo pravosti.

T. G. Masaryk l. r.

—c Reforma srednjih šol na Češkem.

Ministrstvo šolstva je razposlalo vsem
ravnateljstvom srednjih šol in drugim
znanstvenim korporacijam vprašanje o
reorganizaciji šol. Da bi bili odgovori
kolikor možno natančno preštudirani, je
nastavljen rok odgovora koncem meseca
prihodnjega leta.

—c Dopis. Ministrstvo šol in narodne
prosvete v — Pragi! Češko učiteljsvo
sledi z velikim navdušenjem razvoju šol-
stva od prevrata dalje in stremi, da do-
seže vse, kar je bila vsebuja hrepenenja
za časa suženjstva. Šola in učiteljsvo sta
dosegla politično popolno svobodo in mi-
nistrstvo samo hoče, da se tudi nadaljni
razvoj giblje med mejniki svobode. Vzpo-
redno s politično sužnostjo je stopal pri-
tisk Rima, največji nasprotnik novodobne
šole, svobode učiteljstva in ljudstva vob-
če. Ta zapreka še danes ni popolnoma
odstranjena, še danes je namreč češka
šola konfesionalna, to je, ona nosi znak
onega naboženstva, kateremu pripada
večina učencev. Učiteljsvo je burno po-
zdravilo naredbu, ki zagotavlja njega
osebno in njegovega prepričanja svobo-
do. Pozdravilo je to naredbu kot prvi ko-
rak na potu do lajških šol, prepričano, da
zamore samo nekonfesionalna šola vr-
šiti naloge, ki ji pripadajo v samostojni dr-
žavi. Nasprotno pa težko trpi pod tem,
da še do danes ni odstranjeno ono, kar
daje šoli konfesionalni žig. Zato zahteva
Osrednji učiteljski svet, da se rešijo z
začetkom šol. leta 1919./20. naslednje tri
točke:

1. verouk se proglašuje kot prosti predmet;
2. posvetni učitelji ne smejo učiti naboženstva;
3. učne knjige verouka naj se pregledajo in odstrani iz njih ono, kar nasprotuje resnici češke zgodovine. (Husova doba — reformacija.)

Češko učiteljsvo upa, da izda mini-
strstvo takoj tozadnevne odloke, z ozirom
na stavljene predloge za katerimi stoje
trdno in neomajno vse njegove organi-
zacije.

—c Regulacija uradniških plač na Češkem. V češkoslovaški republikli so re-
gulirali plače svojim uradnikom, torej
tudi učiteljem, ki so z njimi popolnoma
ravnopravni. Po skušnjih dobi učitelj v

	1	2	3	4	5
XI. č. r.	2808	3108	3408	3708	
X. č. r.	3708	4008	4308	4608	
IX. č. r.	4608	4908	5208	5508	5808
VIII. č. r.	5808	6300	6804	7308	
VII. č. r.	7309	8004	8700	9408	
VI. č. r.	9408	10308	11208	12108	
V. č. r.	12108	14208	16308		
IV. č. r.	16308	18408			
III. č. r.	18408	20508			
II. č. r.	24000	28008			

V XI.—IX. čin. r. se napreduje višjo
stopnjo po 2. v ostalih razredih po 3 letih.
Funkcijska doklada se je vsem zvišala za
50%, največ pa sme znašati 4000 K letno.

—c Za učiteljsvo svobodo. V Maleni-
cah na Češkem so klerikalni agitatorji po-
birali podpise, da bi ostal še nadalje v ra-
bi krščanski pozdrav in molitve pred in
po pouku. Pri tem pa so grozili, da dose-